

ATILLÂ DORSAY

Hayatımızı Aydınlatan

Muhteşem Kadın Dostlarım

Remzi Kitabevi

ATİLLÂ DORSAY

HAYATIMIZI AYDINLATAN
*Muhteşem Kadın
Dostlarım*

Remzi Kitabevi

HAYATIMIZI AYDINLATAN
MUHTEŞEM KADIN DOSTLARIM / Atilla Dorsay

© Remzi Kitabevi, 2021

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Korkut Akın
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2004-6

BİRİNCİ BASIM: Mayıs 2021

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

Bu kitabı hayatımın önde gelen kadınları olan sevgili eşim Leman Dorsay, kızım Ece Dorsay, kardeşlerim Ayla Sevand ve Ayşe Kapancı, gelinim Ezgi Dorsay ve de büyük dostum Türkan Şoray'a adıyorum.

İçindekiler

<i>Sunuş</i>	9
--------------------	---

BÖLÜM 1

Sahnenin Divaları

Sahneye Adanmış Bir Hayat: Yıldız Kenter	15
Tüm Güzelliği ve Enerjisiyle Gülriz Sururi'yi Anmak	29
Tiyatro Sevgisiyle Kutsanmış Bir Ömür: Gencay Gürün	40
Sahnedede, Özellikle Tek Kişilik Oyunlar Peşinde: Dilek Türker.....	54
Hayatını Tiyatro Yazarlığına Adamak: Dikmen Gürün	62
Sahne Arkasına Adanmış Bir Hayat: Serpil Tezcan	70

BÖLÜM 2

Sinemamanın İdollerini

Şoför Nebahat, İrazca, Ezo Gelin ve Kadın Hamlet'imiz:	
Fatma Girik.....	79
Türk Sinemasının Modern, Kentli, Zarif Yüzü: Filiz Akın	86
Kendine Özgü Bir Büyük Star: Müjde Ar	93
O Hep Olayların Kadını: Hülya Avşar	102
On Parmağında On Marifet Bir Sanatçı: Lale Belkıs	112
Trajik Hayatlara Görkemli Bir Bakış: Fatoş Güney ve Anıları	120
Tiyatro ve Sinema Kadar Siyasal Eylemlerin de	
Değişmez Yüzü: Gülsen Tuncer	129
Hayatı da, Sanatı da Dolu Dolu Yaşamak: Deniz Türkalı	135
Sımsıcak Bir Ruh, Sonsuz Bir Enerji: Serra Yılmaz	143

BÖLÜM 3

Kaleminden Kan Damlayanlar

Türk Edebiyatının Bir Kilometre Taşı: Adalet Ağaoğlu	153
Edebiyatımızın Kendine Özgü Bir Çınarı: Füzûzan	167
Basın Dünyamızın Sarışın Meleği: Zeynep Oral	173
Son Derece Marifetli, Çok Yönlü Bir Kadın: Sevin Okyay	186
Azınlık Olmanın Sorunları ve Ötesi: Alin Taşçıyan	194

BÖLÜM 4

Kulaklarımızın Pasını Silenler

Pop Müzik Alanında Ölümsüz Bir İkon: Ayten Alpman.....	203
Değişmezliğin Peşinde Özel Bir Kadın: Ajda Pekkan	212
Türk Popunun Taçsız Kraliçesi: Sezen Aksu	223
Billur Sesiyle Dünyaya Seslenen Ozan-Şarkıcımız: Selda	235
Opera ve Balenin Eşsiz Kraliçesi: Yekta Kara	245
Şarkıcılığıyla Oyuncululuğu Atbaşı Giden Sanatçı: Hümevra	254
Şarkıcı, Oyuncu, Yazar... Ama Ayrıca da İyi Dost: Işıl Yücesoy.....	263

BÖLÜM 5

Değişik Alanların Öncüleri

Sayırsız Mesleği Yürütmüş Bir Enerji Küpü: Deniz Adanalı.....	271
Çağdaş Müzeciliğin Yorulmak Bilmez Savaşçısı: Nazan Ölçer	278
Adı Festivalle Özdeşleşen Kadın: Hülya Uçansu	289
<i>Sonsöz</i>	297
<i>Dizin</i>	299

Sunuş

Bu kitabı, planladığım başka çalışmaların önüne aldım. İki temel nedeni var. Biri, adı geçen kişilerden bazılarının yaş durumu. Allah uzun ömür versin elbette (bana da!); ama onların birkaçı dışında hepsi hayatta iken, bu kitaptan haberleri olsun istedim.

İkincisi de Kadın Sorunu'nun her açıdan ve her zaman güncel olduğu, "İstanbul Sözleşmesi"nin bile hâlâ tartışıldığı toplumumuzda –hatta dünyamızda– böyle bir kitabın daha işlevsel, daha acil, umarım daha ilgi görebilecek bir yapıt olacağını umdum. Ve işte karşınızda genel bakışla bir "Otuz Kadın Portresi" denemesi.

İsim Seçme Zorluğu

Bu portreleri seçmek kolay değildi. Oturup yazmak da elbette... Öncelikle uzun hayatımda ve kariyerimde tanıdığım ve dost olduğum kadınlar o kadar çoktu ki... Öte yandan çok önemli, ama benim hayatıma girmemiş, doğru-dürüst tanıma fırsatı bulamadığım birçok "muhterem" kadın vardı: hem de bol bol...

Ama ben şöyle istedim: bu Lady'ler hem yeterince tanınmış, kültür ve sanat dünyasına yeterince katkıda bulunmuş olsun, hem de ben onlarla biraz yakınlaşmış olayım. Birlikte "miktar-ı kafi" zaman geçirmiş olalım; benim onlara dair anılarım, izlenimlerim, anlatacak anekdotlarım ya da zaman zaman aldığım notlarım olsun. Böylece bu portreler bir gerçeklik, bir sıcaklık, bir tanıdırlık atmosferi içersin... İşte bunu amaçladım ve gerçekleştirmeye çalıştım.

Aramızdan Ayrılanlar

Elbette daha birçok "muhteşem kadın"ımız var! Beni çok etkilemiş ve yazmaktan onur duyacağım... Aramızdan ayrılanlar (vefat sırasına göre yazarsam) Muazzez Kurdoğlu, Aliye Rona, Safiye Ayla, Mîna Ur-

gan, Keriman Ulusoy, Müzeyyen Senar, Leyla Umar, Buket Aşçı, Macide Tanır ve benzerleri. Şöyle veya böyle tanıdığım... Aralarında Leyla Umar ve Keriman Ulusoy gibi büyük dostlarım da var. Ki onları az anmamışımdır: yazılarımda, anlarımda... Müzeyyen Senar'la ise (hakkında bir kitap yazan ve Şubat 2021'de vefat eden) Radi Dikici aracılığıyla tanışıp uzun bir söyleşi bile yapmıştım. Ki bir kitabıma girdi.

Ama ya hayatta olanlar? O kadar da çok ki... Onların adlarını sıralayıp “Bekle, seni de yazacağım” terbiyesizliğine girmek istemiyorum. Ama ilk fırsatta bir ikinci “Muhteşem Kadın Dostlarım” kitabı yazacağımı umuyorum.

Tiyatrocuların Yeri

Bu kitaba gelirse... Bölümleme üzerine biraz konuşalım. Tiyatrocuları ilk başa almamın temel nedeni, bunun tüm sanatların anası olduğuna inanmam. Mağara resim-çizimlerini bir yana bırakırsak, antik çağların bu sanata verdiği yer hep gözlerimizi kamaştırmıştır.

Ama ayrıca belki orada yer alan iki büyük sanatçının, Yıldız Kenter ve Gülriz Sururi'nin hem en uzun yazılar arasında olması, hem de çok yakın zamanda vefat ettikleri için acılarının tazeliği de rol oynadı belki, bilinç altımda da olsa. Ayrıca bu bölümde tiyatro sanatının farklı iki alanında çalışan iki dost isminin yer alması da bence ilginç olmuştur.

Sinemacılara Bakış

Benim deyişimle Beyazperdenin İdolleri olan Sinemacılar –ki dokuz isimle en kalabalık bölümü oluşturuyorlar– hemen sadece oyuncular-dan ibaret. Biri dışında... Ne yapalım: henüz kadın yönetmenlerimiz ya da senaryo yazarlarımız çok değil. Ama bu oyuncular da kendi içlerinde öylesine değişik ve farklı kişilikler ki...

Ancak bu bölümün de “komple” olduğunu söylemek mümkün değil. Hemen akla gelen başka isimler olduğunu ben de biliyorum. İnşallah o olası yeni kitaba...

Yazarlara Eksik Kalan Bakışım

Yazarlar, benim deyişimle “Kaleminden Kan Damlayanlar”, belki en eksik kalmış bölüm. Hele benim gibi “hem okudum, hem de yazdım” türküsünü rahatça söyleyebilecek biri için... Aslında ben de isterdim

daha çok olmasını... Ama diyelim ki sevgili Pınar Kür için daha önce yazmıştım ve o mütevazı yazı, sonradan *Dorsay'ın Penceresinden* kitabıma girmişti. Ona pek bir şeyler ekleyemedim. Ayşe Kulin, Elif Şafak, Oya Baydar gibi isimleriyle yeterince tanımadığımı düşündüm.

Gazeteciler de bu bölümde olduğuna göre, en azından Yazgülu Aldoğan, Mine Kırıkkanat, Işıl Özgentürk, Vivet Kanetti gibi isimler olacaktı. Ve de merhume Buket Aşçı. Ama 30 ismi geçmeme kararım buna engel oldu. Hepsinden açıkça özür diliyorum. Onlar yalnız bu kitapta değil, her yerde anılmayı hak ediyorlar.

Müzik İnsanları ve Farklı Alanlar

“Kulaklarımızın Pasını Silenler”, yani müzikçiler ikinci en kalabalık gurup: yedi sanatçıyla... Ama orada sanki pek eksik olmadı. Benim için iki çok önemli ismin dışında: Nil Burak ve Melike Demirağ. İnşallah bir ikinci kitapta...

Ve geldik “Değişik Alanların Öncüleri”ne... Bu alanda sadece üç isim var. Ama ne isimler!... Akla gelebilecek birçok alana el atmış enerji küpü Deniz Adanalı... Kadın-erkek, Türk-yabancı demeden müziciliğin tepelerine tırmanmış Nazan Ölçer... Ve de adı artık İstanbul Film Festivali'yle özdeşleşmiş Hülya Uçansu. Üstelik üçü de yakın dostlarım. Ne mutluluk...

Bir kez daha: bu kitapta yer alarak beni onurlandırmış tüm bu Grande Dame'lara olabildiğince sağlık ve mutluluk diliyorum.

BÖLÜM 1

Sahnenin Divaları

Sahneye Adanmış Bir Hayat: Yıldız Kenter

Yıldız Kenter... 1960'lardan başlayarak sanat yoluyla hayatıma giren, hayli uzun kariyerinde sık sık izlediğim, bana/bize unutulmaz geceler yaşatıp eşsiz anılar bahşeden bir Grande Dame; bir tiyatro Diva'sı; bir yorulmaz kültür elçisi. Onun üzerine onca yazımdan sonra bu anma yazısını yazabilmek benim için ne büyük onur; ne vazgeçilmez zevk...

Hep yazmış ve anılarımda söz etmişimdir: Asla sinema kadar olmasa da tiyatro yine sevdiğim sanatlar arasında yer almıştır. Ve Galatasaray Lisesi'ne geçip Beyoğlu'nu mesken tuttuğum andan itibaren, oradaki sinemalar kadar tiyatroların da müdavimi olmuşumdur. Önce Küçük Sahne (ki yakın zamanda haince kapatıldı); Ses Tiyatrosu (ki Ferhan Şensoy'un özverili çabası sayesinde hâlâ ayakta duruyor); Muammer Karaca (yine kapalı, ama açılması umutları var).

Sonra artık çoktan yok olanlar: Şehir Tiyatroları'nın Dram ve Komedi bölümleri; Arena, Devekuşu Kabare; bir aralar Elhamra; Şan Tiyatro/müzikholü, Taksim sahnesi...

Ve bunlardan Karaca, 60'ların başında yepyeni bir ekibe kucak açtı. Mesleğine başladığı Ankara Devlet Tiyatrosu'ndan ayrılıp sevgili kardeşi Müşfik Kenter'le birlikte İstanbul'a gelen ve Kent Oyuncuları adıyla temsiller vermeye başlayan Yıldız Kenter.

Çöl Faresi'yle Başlayan Zafer Yılları

Daha ilk oyunları olan *Çöl Faresi*'yle seyirciyi mest etmişlerdi. Ve daha 20'li yaşlarındaki bizleri de... Ardından *Salıncakta İki Kişi*'de de o kadar iyiydiler ki, birkaç yıl sonra filme alınıp Shirley MacLaine ve Robert Mitchum'un oyunuyla karşımıza geldiğinde, bu aslında çok güzel Robert Wise filmine burun kıvrırmıştık. Onlar bile bizim olan Kenter kardeşlerin düzeyini aşamamışlardı!...

Ve sonra Dormen Tiyatrosu'na (şimdiki Ses tiyatrosu) taşındılar ve orada, görece olarak popüler komedilerin yanı sıra, örneğin Ionesco'nun *Ders ve Sandalyeler* gibi deneysel oyunlarını da sundular. İkisi de gerçek birer tiyatro canavarıydılar. Annelerinin Olga Cynthia adlı bir İngiliz olmasının bunda rolü olabilir. Rivayete göre diplomat babaları Ahmet Naci Kenter, eşiyile Hyde Park'ta at binerken tanışmış; bir 'ilk görüşte aşk' olayı... Ama anlaşılan evlenip Ankara'ya yerleşmeleri Naci Bey'in kariyerinde yükselmesini engellemişti: bir yabancıyla evlilik durumu nedeniyle...

Sinema Kariyeri de Parlak

1926 doğumlu Yıldız, Ankara'da büyümüş, çocuk yaşta Devlet Tiyatrosu'na girmiş, 11 yıl sonra hocası Muhsin Ertuğrul'un ayrılması üzerine bırakmıştı. İstanbul'da o dönemde filizlenen Yeşilçam onu fark etmiş ve birçok filmde oynamıştı: *Vatan İçin*'le başlayarak *Ağaçlar Ayakta Ölüyor*, *İsyancılar*, *Pembe Kadın*, *Anneler ve Kızları*, *Fatma Bacı*, *Ablam*, *Kızım Ayşe*...

Giderek ilginçleşen bu filmlerden sonrakiler daha da ilgiye değer. Örneğin Halit Refiğ'in *Hanım*'ı. Ki yine rahmetli Eşref Kolçak'la oynadığı bu film, Boğaz'ın hemen kıyısında, bir bölümü de bir küçük gemide geçer ve Yıldız'a harika bir kompozisyon fırsatı getirir. 1989 yılı Korsika adasındaki Bastia-Akdeniz Sinemaları şenliğinde bir en iyi oyuncu ödülüyle birlikte...

Ardından gelen Zeki Ökten filmi, yine son derece duygusal *Güle Güle* ve Handan İpekçi filmi *Büyük Adam Küçük Aşk* da ona perdede çok iyi fırsatlar sunar. Sonuncusu aslında erkek oyuncusu olan Şükran Güngör'e dayalıdır ve ona sinemadaki en büyük şansını getirmiştir. Güngör, Yıldız Kenter'in ikinci eşiydi. 1951'de Nihat Akçan'la evlenmiş, boşandıktan sonra da 1965'te Şükran Güngör'ü eş seçmişti: ömür boyu sürmek üzere... Birçok oyunda birlikte oynadıklarını ve Şükran'ın 2002 yılında vefat ettiğini hatırlatayım. Ayrıca *Hanım* ve *Büyük Adam Küçük Aşk* filmlerinin benim *100 Yılım 100 Türk Filmi* kitabımda da yer aldığını da ekleyeyim.

Onun sinemadaki en son çıkışıysa Mahsun Kırmızıgül'ün ilk filmi *Beyaz Melek* olmuştu. Kendi adıma çok sevdiğim, alabildiğine duygusal bir yapım. Ve perdede son kez Yıldız Kenter.

Birbiri Ardına Unutulmaz Oyunlar

Yeniden asıl alanı olan tiyatroya dönersek... Onun gibi dev bir sanatçının kendi adını taşıyan bir salona kavuşmaması düşünülemezdi. Nitekim 1968 yılında, özellikle has tiyatroseverleri arkasına alıp koltukları peşinen satarak, bugünkü Kenter Tiyatrosu'nu yaptırdı. Harbiye'deki o çok güzel mekânı. Ve de burada kimbilir kaç kuşağa tiyatro şölenleri çekti. Hangi oyununu anayım?

Beni en çok etkileyenleri bulmaya çalışırsam... Bir Arthur Miller imzalı *Bedel* izlemiştim ki, 'işte tiyatro budur, bundan ötesi olamaz' diye düşündüğümü ve günlerce etkisinden kurtulamadığımı bugün gibi hatırlıyorum. Bir *Martı* veya *Vişne Bahçesi* 'Çehov nasıl sahnelenir' sorusunun yanıtıydı sanki...

Nahınlr sayesinde merhum Necati Cumalı neredeyse kitaplarından daha çok popüler olmuştu. *Ben Anadolu'da* Güngör Dilmen'in Anadolu'nun tüm tarihini bir kadın aracılığıyla özetlediği mizansene, ancak o hayat verebilirdi: Hem de tüm dünya sahnelerinde, Türkçe'nin yanı sıra İngilizce de oynayarak...

Bize Tanıttığı İsimler

Daha yakın yıllarda *Anna Karenina*, *Hep Aşk Vardı*, *Çözüm* gibi oyunlarla mucizeler yaratmıştı. Onun sayesinde Shakespeare, Çehov, Brecht, Ionesco, Harold Pinter, Edward Albee, Tennessee Williams, Alan Ayckbourn, Arthur Miller, Brian Freil, Neil Simon, Athol Fugard, Sergey Kokovkin gibi yabancı veya Melih Cevdet Anday, Necati Cumalı, Güner Sümer, Adalet Ağaoğlu, Recep Bilginer, Zeki Özturanlı, Hidayet Sayın, Güngör Dilmen, Muzaffer İzgü gibi pek çok Türk yazarıyla ilk kez tanıştık; ya da onlara yeniden tutulduk. Kardeşinin yanı sıra eşi merhum Şükran Güngör'le zaman zaman değişen ve genç oyunculara hep şans veren çok iyi kadrolar kurdular ve çok düzeyli temsiller verdiler. Onlar olmadan, Yıldız Hanım olmadan hayatımız ne denli eksik ve giderek boş kalacaktı!...

Şimdi yıllar boyu kimi temsiller üzerine sıcak izlenimlerimi vererek onu gözünüzde biraz daha iyi canlandırmaya çalışayım.

Maria Callas Rolünde

"Haftaya damgasını vuran, benim açımdan tiyatroydu. Yıldız Kenter'i Maria Callas rolünde izlerken müthiş keyif aldım. Büyük oyuncu,

Atillâ Dorsay bu kitabında 'kadın dostlar'ını bir araya getiriyor. Hepsi de ülkemizin kültür yaşamında önemli roller oynamış 30 kadının özenle çizilmiş ayrıntılı portreleri... Ama bir ortak özellikleri daha var: Dorsay'ın uzun kariyeri boyunca bizzat tanıdığı, dostluklar kurduğu, anılar ve anekdotlar paylaştığı, hakkında yazılar kaleme aldığı kadınlar... Onun deyişleriyle 'Lady'ler ve 'Diva'lar. Kadının yerinin ve konumunun hâlâ en hararetle biçimde tartışıldığı günümüzde övülesi bir çaba.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2004-6

9 789751 420046